

Stednavne i Vester Hanherred med udgangspunkt i sognenavnet

Denne artikel ligger i forlængelse af »Stednavne i Thy med udgangspunkt i sognenavnet« i årbogens 1999-årgang. Kommentarerne bygger hovedsagelig på bogen Stednavne i Hanherred. 1991 (Danmarks Stednavne nr. 21). Navnestoffet er fremlagt efter de retningslinjer som er skitseret i introduktionen til den første artikel. Der er der også er gjort rede for de enkelte artsled.

Af Vester Hanherreds 13 sognenavne er et sammensat med artsleddet *hēm*: *Klim*, et med *by*: *Tømmerby*, 5 med *torp*: *Kollerup*, *Kettrup*, *Gøttrup*, *Vester Torup* og *Arup*. 5 sogne bærer oprindelige naturnavne: *Hjordtal*, *Vust*, *Øsløs*, *Vesløs* og det tidligere sognenavn *Lund*. Dets afløser, *Lild*, er et oprindeligt kirkenavn.

Leret dynd eller limsten

Klim (*1462 *Klim*, 1466 *Cliim*) er et oprindeligt **Klī-hēm*. Beskriverleddet er navneordet gammeldansk **klī*, identisk med norsk *kli* »fin sæbeagtig masse; fint, sejt ler« og beslægtet med navneordet *klæg* »leret dynd«. Beskriverleddet kan hentyde til de store, nu engdækkede havaflejringer som strækker sig fra fjorden næsten helt ind til kirkebyen. Det antages dog vanligvis at være anvendt i den ikke ellers påviste betydning »limsten«. I så fald kan det sigte til *Klim Bjerg* nord for byen med dets store forekomster af limsten som indtil nyeste tid er blevet udskåret til bygningssten. *Klim* kan altså betyde »hjemmet ved den lerede og dyndede slette« eller – sagligt særdeles velbegundet – »hjemmet

med limstenene«. – I sognet er der to *torp*-navne: det usammensatte *Terp* (1610 *Torp*, 1664 *Therp*) og det forsvundne *Tygstrup* (1483 *Tygstrop*) som er sammensat med mandsnavnet gammeldansk **Týkir*, en sideform til *Týki*.

Tømmerby

Beskriverleddet *tømmer*, gammeldansk *timbær* / *tymbær*, i sognenavnet *Tømmerby* (*1231 *Tymerby*, *1438 *Timmerby*) hentyder antagelig til tømmerilvirkning eller til ud- eller måske snarest indskibning af tømmer. Landsbyen *Tømmerby* ligger halvanden km fra *Lund Fjords* ældre kystlinje. Kirken ligger umiddelbart ved kystlinjen. I sognet er der to unge navne på *-by*. *Ravnsby* (1883 *Ravnsby*), som næppe kendes i dag, omfattede ifølge en indberetning fra 1926 tre huse. Husene som tidligere hørte under *Selbjerggård*, har fået navn efter kammerråd *Mads Christian Raun* (død 1869) der ejede gården fra 1826. – *Åby* (1928 *Aaby*) er (var?) navn på en række små huse langs *Tømmerby Å*.

Der er tre navne på *-torp* i sognet. Beskriverleddet i *Frøstrup* (1470 *Frøs-*

drop, 1483 *Frøstrop*, 1552 *Frøstrup*, *Frostrup*) kunne være navneordet urnordisk **fraujar* 'herre' som antagelig indgår i *Frøslev* på Mors og i to andre *lev*-navne. Da dette ord, som ligger til grund for gudenavnet *Frø*, ikke ellers er overleveret i nordisk og måske har været døende før vikingetiden, er det alligevel lidet sandsynligt at det kan indgå i et *torp*-navn. Beskriverleddet i *Frøstrup* er da snarest mandsnavnet gammeldansk *Frøstēn*. Den forudsatte lydudvikling har paralleller i det sjællandske *Tåstrup* (*1150 *Thorstenthorp*) og det svenske *Fröstorp* (1334 *Frøstensthorp*).

Beskriverleddet i *Højstrup* (1408 *Høghstorp*) er flertydigt. Det kan være ejefald af navneordet *høj*, gammeldansk *hōgh*, selvom ejefald er relativt sjældent ved navneord der indgår som beskriverled i sammensatte stednavne. En anden mulighed er tilnavnet *Høj*, gammeldansk *Hōgh*, med personnavnes regelfaste ejefaldsform i sammensætning. Muligt er endvidere tilnavnet *Høg*, gammeldansk *Hōk*, idet gammeldansk *-k-* i stillingen foran *-s* udvikles som *-gh-*. Med samme reservation som gælder for navneordet *høj*, indgår også fuglebetegnelsen *høg*, gammeldansk *hōk*, blandt de mulige beskriverled.

Kærup (1470 *Kyrdrop*, 1483 *Keerup*, 1522 *Kørup*, 1688 *Kjørup*, 1788 *Kiærup*) er sammensat med dyrebetegnelsen *ko* i den gamle ejefald entalsform **kōr*, modsvarende gammelvestnordisk *kȳr*. Den indgår også i navneordet jysk *kjørres* (← **kōr-hūs*) »kostald« som er overleveret i bl.a. hanherredmålet.

Torp-sognene

Sognavnet *Vester Torup* (*1461 *Thaarup*, 1462 *Trvp*, 1483 *Torp*) er en oprinde-

lig usammensat navnedannelse til selve navneordet *thorp*. Den senere tilføjelse *Vester* (1683 *Wester Torup*) tilsigter formodentlig adskillelse fra *Agger Torup* i Aggersborg sogn og *Nørtorup* i Hjortdal sogn. – I sognet er der endnu et *torp*-navn: *Ullerup* (*1461 *Vullerup*, 1483 *Wallerop*, 1552 *Wllerupgaard*, *Wollerup*). Beskriverleddet er antagelig navneordet gammel-dansk *wall* »slette, græsgang«. – En gård i Torup by kaldes *Ravnstrupgården*. Navnet *Ravnstrup*, sammensat med mandsnavnet *Ravn*, forekommer flere steder; men det er tvivlsomt om der i dette meget sent og kun mundtligt overleverede gårdnavn er tale om et ægte *torp*-navn.

De øvrige fire *torp*-sognavne er sammensætninger. I tre af dem indgår mandsnavne fra vikingetiden: *Kæti* i *Kettrup* (1401 *Kætthorp*, 1447 *Kæætrop*), *Gōti* i *Gøttrup* (1447 *Gyøttrop*, 1462 *Gøttrvp*), *Ari* i *Arup* (1408 *Athorp*, 1418 *Arthorp*, udtale: *å'rep*). – Også i sognavnet *Kolle-
rup* (1455 *Koldrvp*) er beskriverleddet muligvis et vikingetidigt mandsnavn, gammeldansk *Kolli*. En anden mulighed er navneordet jysk *kolle*, gammeldansk *kolli* »(mindre) rund højde«, sigtende til nogle småhøjder sønden for kirkebyen.

To bosteder i Kettrup sogn bærer navne som muligvis tilhører en ældre navnetype end sognavnet. *Skerping*, nu *Skerping-gård* (1466 *Skyerping*, 1552 *Skerping*, 1683 *Scherping*, *Skierring Gaard*) er dannet med afledningselementet *-ing(e)* af til-lægsordet *skarp* i den topografiske betydning »mager, stenet, gruset, sandet«. Efter dette betyder *Skerping* »(bo)stedet på den skarpe jordbund«. Navnets forekomst flere steder i Norden er blevet taget til indtægt for at der ikke er tale om selvstændige, individuelle navnedannelser på *-inge* men om et allerede eksisterende navneord

**skærping* »skarp jordbund« der er taget i brug som stednavn, ligesom f.eks. *bred-(n)ing*, *grønning*, *sanding* og *sletting* der også fungerer som stednavne. I så fald er der ingen holdepunkter for datering af *Skerping* udover hvad der kan udlæses af den skriftlige overlevering. Imod eksistensen af et nordisk navneord **skærping* taler dog at et sådant navneord ikke er overleveret. – Beskriverleddet i *lev*-navnet *Øslev* (1470 *Øsløff*) er formodentlig mandsnavnet gammeldansk **Øthir*. Det indgår i *lev*-navnet *Ørslev* som findes i Sønderjylland og fem steder på øerne.

Foruden sognenavnet er der to *torp*-navne i Kettrup sogn. *Drøstrup* har *o*-skrivemåder i det ældste belæg (1458 *Drostrup*) og i det næstældste som må være fejlskrevet (1467 *Drodrop*). Men alle følgende belæg har *ø*-skrivemåder (1477 *Drøstrup*, *1508, 1552, 1579, 1610 *Drøstrup*, o.s.v.), og da *o* for *ø* er en fejl som forekommer hyppigt i kilderne, bør navnet tolkes ud fra *ø*-formen. En formelt set uantastelig mulighed er navneordet jysk *drøs* »strårester på marken efter høst«. Da dette årvisse fænomen er fælles for alle kornmarker, hentyder beskriverleddet vel til et gårdbrug som er kendt for at efterlade usædvanligt mange strårester på sine afmejede marker. – Beskriverleddet i *Trustrup* (*1487 *Trudsstrop*, 1552 *Trwdstrwp*, 1583 *Trudstrup*) er mandsnavnet gammeldansk *Thrūgot*. Det fremtræder allerede i 1300-tallet i formerne *Thrut*, *Thrud*.

Fra en historisk synsvinkel er det interessanteste stednavn i Kettrup sogn nok *Husby* (1467 *Hwsby*, *1487 *Husby*). Samme navn findes 9 steder i Danmark, ca. 50 i Norge og ca. 70 i Sverige. Det er ikke en individuel navnedannelse af ordene *hus* og *by* men et sammensat navneord, gammeldansk *hūsabȳ*, der har fået status som sted-

navn. Af bl.a. et dansk kongebrev fra 1233 og en middelalderlig svensk landskabslov fremgår det at *hūsabȳ* har betegnet kongsgårde. Højnavnet *Kongenshøjene* og marknavnet *Kongens Ager* tæt sønden for Husby kan vel tages som indicier for tilstedeværelsen af en kongsgård. Den må imidlertid være nedlagt før 1441. Ellers ville bondehæren ikke have valgt Husby Hole og Sankt Jørgensbjerg til forskansning mod kongehæren.

Førsteleddet i navneordet *hūsabȳ* er ejefald flertal af *hus*. Den umiddelbare betydning »by med huse« giver ingen mening, uanset om *by* er brugt i betydningen »gård« eller »landsby«, eftersom alle gårde og landsbyer jo er bebygget med huse. Det har været foreslået at *hus* kunne være brugt i betydningen »fæstning« som i f.eks. *Koldinghus* og *Riberhus*; men i disse navne foreligger der et yngre betydningslån fra tysk. Det står stadig hen i det uvisse hvad der ligger bag det sammensatte navneord *hūsabȳ* og hvorledes det er kommet til at betyde »kongsgård«.

I Gøttrup sogn findes *lev*-navnet *Stjerslev* (1627 *Stiersle*, 1637 *Stiersleff*, 1683 *Steerslef*, *Stierslef*, *Sterløf*). Trods den sene overlevering er der ingen grund til at tvivle på at *Stjerslev* er et ægte *lev*-navn. Beskriverleddet kan være mandsnavnet gammeldansk **Stēr* som muligvis indgår i landsbynavnet *Stestrup* på Sjælland (*1400 *Stersthorp*) og i gårdnavnet *Stersbol* på Djursland (1464 *Steersbool*).

Sognet har et eksisterende og et forsvundet *torp*-navn. I *Vester Drøstrup* (1508 *Vester Drøstrup*) markerer *Vester* adskillelse fra *Øster Drøstrup* i Kettrup sogn. Beskriverleddet i det forsvundne gårdnavn *Brostrup* (1610 *Broustrup*) er navneordet *bro* eller tilnavnet *Bro*, i begge tilfælde med uoprindelig ejefald på *-s* som

viser at navnet tidligst er dannet i 1200-tallet.

I Arup sogn findes *toft*-navnet *Amtoft* (1408 *Ammætøftægardh*, *Ametofte gardh*). Beskriverleddet er snarest mandsnavnet gammeldansk *Ammi*.

I Kollerup sogn er der både et *hēm*-navn og et *lev*-navn. Beskriverleddet i *hēm*-navnet *Brøndum* (1401 *Brwnnum*, 1470 *Brønwm*) er navneordet gammeldansk *brunn* »brønd, kilde«. Navnet forekommer 8 steder på dansk område, heraf 6 i Nordjylland.

Fjerritslev (1517 *Fiæritzleve*, 1552 *Fieritzzløff*, 1587 *Feridtslef*) skal sammenholdes med *Fjerritslev(gård)* ved Hjørring (*1471 *Ferritzløff*, 1552 *Feritzløff*) og *Feritslev* på Fyn (1474 *Færessløff*, 1491 *Færisløff*). Disse tre *lev*-navne er sammensat med samme – eller varianter af samme – mandsnavn, antagelig gammeldansk **Ferar*, **Fjarar*, urnordisk **Ferhu-hariaz*.

Der har muligvis også været et navn på *-sted* i sognet. Ifølge en præsteindberetning fra 1683 hed gården Graven tidligere *Gunderstedgård*. I en ældre præsteindberetning fra 1638 kaldes gården ganske vist *Gundestrupgaardt*; men hér foreligger snarest en skrivfejl. Præsten kan have ladet sig distrahere af at der i det daværende anneksogn, Skræm, findes et *Gundestrup* som også optræder i indberetningen. Beskriverleddet i de to navne er mandsnavnet *Gunnar*.

Der er tre *torp*-navne i sognet. *Aldrup* (*1462 *Altrop*, 1552 *Aldrup*) er sammensat med mandsnavnet gammeldansk *Alli*. – Beskriverleddet i *Borup* (1450 *Borup*) er flertydigt, hér som i de ca. 15 øvrige forekomster i det nuværende Danmark. Det kan i nogle af dem være mandsnavnet *Bo* eller *Bovi*, i andre navneordet *bod*, jævnfør *Borup* i Ræhr sogn. Muligt er vel også

navneordet *bo* »bosted, bolig«; i så fald antyder navnedannelsen, »Boligtorpet, torpet med boligen«, indirekte at ikke ethvert torp er menneskebolig. – *Årup* (1455 *Arup*, 1504 *Ordrvp*, *Orup*) er sammensat med navneordet *å*, gammeldansk *ā*.

Naturnavne-sognene

Fire af Vester Hanherreds sognenavne er som nævnt oprindelige naturnavne. Følgende udvalg af belæg på *Hjortdal* skitserer navnets ikke helt ordinære ortografiske og lydige udvikling: *1386 *Vester Hiertells*, 1458 *Hiortils*, 1470 *Hiortels S[ogn]*, 1683 *Hiortals Sogen*, 1788 *Hiortels K[irke]*, 1798 *Hiortdahls Sogn*, 1844 *Hiortdal*, 1883 *Hjordels*, 1909 *Hjortdal*, udtale 1959 *hjáwtels*, *hjáwtald*).

Som det ses, slår den nuværende skrivemåde først igennem i 1900-tallet, og så sent som i 1959 holder den middelalderlige form til dels stand i den stedlige udtale, og det gør den måske endnu. Den gradvise omdannelse fra *Hjortels* til *Hjortdal* beror antagelig på at den ikke-meningsgivende stavelse *-tels* er blevet tolket som ejefald af navneordet *dal*, med efterfølgende bortfald af *s* i forbindelsen *Hjortdals Sogn* → *Hjortdal Sogn*. Der er ingen tvivl om at dyrebetegnelsen *hjort* indgår i navnet. Stavelsen *-ils*, *-els*, *-als* har været foreslået tolket som en reduceret form af navneordet gammeldansk *løsa* »græsgang, lysning«. Men medens *løsa* er et særdeles udbredt artsled på Sjælland og i Skåne og ikke er ualmindeligt på Fyn, er der ingen sikre eksempler på dets forekomst i Jylland.

Efter den sandsynligste og oftest fremførte tolkning er *Hjortdal* et oprindeligt **Hiort(a)hals* med artsleddet *hals* i den topografiske betydning »indsnævring«,

f.eks. sigtende til en terrænsnævring hvorigennem der ofte trækker hjorte. Men navnet kan også slet og ret være dannet af det sammensatte navneord *hjordtehals*, anvendt om en hjortehals-lignende terrænformation. Sammenligning med dyrelegemsdele er ikke ualmindelig blandt vore naturnavne, f.eks. i navne som *Horsepanden* (grund i Limfjorden), *Rævehale*, *Hundshale*, *Ulvehale*, *Ulvegabet* (sejlløb i Limfjorden).

Der kan dog næppe i det nuværende landskab omkring Hjortdal peges på nogen terrænformation som umiddelbart synes at kunne have motiveret en navnedannelse på *-hals* »indsnævring« eller inspireret til sammenligning med en hjortehals.

Der er tre *torp*-navne i Hjortdal sogn. *Vester Svenstrup* (1466 *Wester Swenstrvp*, *Swenstrop*) er sammensat med mandsnavnet *Svend*, gammeldansk *Swēn*. Tilføjelsen *Vester* tjener til adskillelse fra sognenavnet *Øster Svenstrup* i Øster Hanherred. – *Nør-torup* (1466 *Torop gord*, 1683 *Nør Torup Bye*) er muligvis et oprindeligt usammensat *Thorp* men kan også være sammensat med mandsnavnet gammeldansk *Thōrth* eller *Thōri*, eventuelt kvindenavnet *Thōra*. Tilføjelsen *Nør(re)*, som kommer i brug fra slutningen af 1600-tallet, skal vel tjene til adskillelse fra *Vester Torup* og *Agger Torup*. Beskriverleddet i *Trinderup* (1788 *Trinderup*) er, som i to østjyske *Trinderup*'er der er overleveret i henholdsvis 1400-tallet og 1500-tallet, tillægsordet *trind* »rund«. I betragtning af den meget sene overlevering er der måske snarest tale om en ung, spøgende navnedannelse efter *torp*-navnenes mønster.

Sognenavnet *Vust* (*ca. 1250 *Vrst*, 1465 *Wost*, *1481 *Woost*, 1664 *Wust*, udtale: *uw'st*) er et oprindeligt ønavn. Det nævnes i en fortegnelse over danske øer i Kong Valdemars Jordebog. Sognets nuværende

område har bestået af flere mindre øer. Den navnebærende ø er antagelig den moræneø hvorpå kirken og landsbyen *Vust* ligger. Navnet er af uvis oprindelse. Det har været foreslået tolket som dannet til en ordrod der betyder »lukke, dække, omgive, beskytte« eller til en rod med betydningen »fugtig, våd«, altså muligvis »den beskyttede ø« eller »den våde ø«.

I sognet findes et navn på *-sted* og et på *-bøl*. Beskriverleddet i *Blegsted* (navn på en nu nedrevet gård; 1483 *Bligsted*, 1552 *Blegsted*, 1683 *Blichsted*, udtale *blegstæ*) er snarest navneordet gammeldansk **blik*, svarende til gammelvestnordisk *blik* »glans, blegeplads«, hér måske sigtende til lys, glinsende engbund. – *Ellidsbøl* (1470 *Ellitzbøll*, 1479 *Elletzbøl*, 1483 *Ellesbøl*, 1505 *Ellisbøll*) er sandsynligvis sammensat med mandsnavnet gammeldansk *Ēlef*.

Beskriverleddene i sognenavnene *Øsløs* (1408 *Østløs*, 1439 *Øsløs*) og *Vesløs* (1348 *Westløsæn*, 1393 *Westløs*, 1401 *Wesløse*, 1462 *Wesløs*) er retningsbiordene *øst* og *vest*, sigtende til de to nabosognes indbyrdes tilggenhed. Oprindelsen til det fælles artsled er omdiskuteret. På basis af 1348-formen er det blevet tolket som en *n*-afledning til tillægsordet *løs* eller til en ordrod som er beslægtet med tillægsordet og navneordet *lys*. Svagheden ved tolkningen er at den bygger på en enkelt skriveform som ganske vist er den ældste i belægsrækken men afviger fra samtlige øvrige skriveformer. Desuden forudsætter den et *n*-svind som ellers kun forekommer sporadisk i middelalderens lydhistorie.

Enklest er det at tolke *-løs* som navneordet gammeldansk **lōsa*, eventuelt sideformen **lōs*, »lysning, åben græsgang«. Denne tolkning har alligevel vakt betænkelighed fordi **lōsa*, som nævnt under omtalen af *Hjortdal*, ikke med sikkerhed er

påvist som artsled i jyske stednavne. I dem handler det imidlertid om *lōsa* som navneled i sammensatte navne. Men i *Øsløs* og *Vesløs* er beskriverleddene *øst* og *vest* utvivlsomt senere tilføjelser til et oprindeligt usammensat navn. Og at **lōsa* ikke har været anvendt som artsled i sammensatte stednavne på jysk område, udelukker ingenlunde dets forekomst i oldtidens jyske ordforråd, med mulighed for at blive taget i brug som usammensat stednavn. *Vesløs* og *Øsløs* går da antagelig tilbage til et usammensat **Lōsa* eller **Lōs* med betydningen »lysning, åben græsgang«.

I *Øsløs* sogn er der et navn på *-by* og et på *-torp*. *Sønderby* (1688 *Synderbye*) er navn på en forsvunden gård i *Øsløs* by. Som nævnt under omtalen af navneleddet *by* tilhører sammensætninger med retningsbiord navnetypens yngre lag. – Beskriverleddet i *Skårup* (**1443 Skordrup*, 1483 *Skoerup*) er flertydigt. Det kan være navneordet gammeldansk *skarþ* »skår, nedskæring, kløft«, sigtende til et dalstrøg som fra den gamle kystlinje mod Selbjerg Vejle strækker sig ind mod *Øsløs* by. Andre muligheder er mandnavnene *Skarþi* og *Skorri*. – Et navn på *-bøl* foreligger muligvis i *Dalbøl* (1683 *Dalbols agere*, *Dalbos eng*, 1784 *Dalbøl*); men *-bøl* kan også have afløst et ældre *-bol*. – I *Vesløs* sogn er der ingen bostednavne af ældre type.

Lund sogn og den lille kirke

Sognavnet *Lund* (**1443 Lwndesogen*, **1447 Lundt*, 1471 *Lund S[ogn]*, *Lund Sognemark*) er dannet til navneordet *lund* »lille skov«. *Lund* findes imidlertid ikke blandt Thysysseles nuværende sognavne.

Det blev tilsyneladende allerede i middelalderen fortrængt af det nuværende sognavn *Lild* og er i dag alene navn på en landsby ved Lund Fjord en km østen for den landsbyløse *Lild* kirke. Til gengæld er *Lild* ikke et oprindeligt sognenavn men et beskriverled, tillægsordet *lille*, som er løstrevet fra kirkenavnet *Lillekirke*: 1363 *in parrochia Lillækyrky* (d.v.s. »i *Lillekirke* sogn«).

Ved tiltagende udeladelse af artsleddet *kirke* knyttes *lille* til *sogn*: **1430 Lille sogen*, 1452 *Lillæ kirki sogn*, **1458 Lill-sogenn*, *Lille kircke*, 1460 *Lille sogenn*, **1462 Lille kirckesogen*, 1471 *Lil S[ogn]*. Efterhånden opfattes *Lil(le)* i sig selv som sognavnet, på samme vis som f.eks. *Vust og Klim* i forbindelserne *Vust sogn* og *Klim sogn*. Fra begyndelsen af 1600-tallet træffes skrivemåden *Lild*: 1610 *Lildt Sogenn*, 1636 *Lild s[ogn]*, og den bliver herefter næsten enerådende. Men den stedlige udtaleform *lej* samsvarer med den ældre skriftform *lille*.

Den kirke som nævnes i 1363, er ikke identisk med den nuværende kirkebygning som antages at være opført i anden halvdel af 1400-tallet; men forgængeren har næppe været større end efterfølgeren, og den er med sin grundflade på 152 m² (21 x 7,5 m) når der ses bort fra uoprindelige tilbygninger, den mindste på Hannæs og den næstmindste i Vester Hanherred. Kun *Vust kirke* er mindre (151 m²). Af areal er *Lild sogn* derimod det største i Vester Hanherred. Betegnelsen *lille* kan være yderligere motiveret af naboskabet med *Tømmerby kirke* som i sin oprindelige skikkelse er omtrent dobbelt så stor som *Lild kirke* (312 m²) og herredets næststørste. Afstanden mellem de to kirker er kun 2¼ km.

I sognet findes *torp*-navnene *Myrup*, *Smærup* og *Trinderup*. Beskriverleddet i

Myrup (1483 *Meyrop*, 1547 *Myrop*) er navneordet *myr* »mose«. *Smærup* (1573 *Smorup*, 1664 *Smørup*, 1788 *Smærup*) er sammensat med navneordet *smør*. Det kan hentyde til smørkærning; men *smør* anvendes også billedligt som en rosende lokalitetsbeskrivelse med særlig hentydning til givtighed. Denne anvendelse af ordet forekommer især i marknavne. – Navnet *Trinderup* (1844 *Nør-*, *Sønder Trinderup H[us]*), med beskriverleddet *trind* »rund«, er hér, ligesom i Hjortdal sogn, snarest en spøgende eller ironiserende navnedannelse.

Tre af Hanherreds 4-5 navne på *-bøl* findes i Lild sogn. De to førstnævnte er forsvundne gårdnavne. Beskriverleddet i *Græsbøl* (1557 *Greisbol*, 1610 *Gresbøll*) er navneordet *græs*. – *Tolbøl* (*1472 *Tolbøll*), hvis lokalisering til sognet dog er usikker, er muligvis sammensat med mandnavnet gammeldansk *Toli* eller kvindenavnet *Tola*. Samme navn findes i Hasing sogn. *Rotbøl* (1470 *Rotbøøll*) er ligesom *Rotbøl* i Lodbjerg sogn måske et spotnavn med betydningen »rottebo, rotterede«.

Et navn på *-sted*, *Amsted*, indgår i det oprindelige bronavn *Amstedbro* (1683 *Amstedbroe*, 1795 *Amsted broe*). Der er dog næppe tale om det bosted-betegnende *sted* men om ordets anvendelse i den almen betydning »plads eller punkt hvor nogen eller nogen står, ligger, sidder eller er anbragt; del af et område; lokalitet«. Bronavnet sigter antagelig til en befæstning med ris, fjæle eller lignende af vejen der fører over en smal kile af våde enge som fra Lund Fjord skyder sig ind i landet. Beskriverleddet *am* er muligvis navneordet gammeldansk **ami* »besvær«. Det er beslægtet med jysk *ampel* med samme betydning og med udsagnsordet jysk *ample*

»arbejde med besvær i noget; gå og vade i noget blødt«.

Afrunding

Som i Thy-artiklen kommer hér en kort opsummering af navnetypernes fordeling. Historisk udgør Vester- og Øster Hanherred et hele. Den administrative opdeling skete så sent som i 1600-tallet, og indtil amtsinddelingen i 1793 hørte sognene Hjortdal, Kollerup, Kettrup og Gøttrup til Øster Hanherred. En sammenligning med sognene i de øvrige herreder i Thysyssel bør derfor omfatte hele Hanherred. De omhandlede navnetypers repræsentation blandt sognenavnene i henholdsvis Thy og Hanherred ser således ud (med procenten for Thy-sognene på førstepladsen):

-inge: 4-0; *hēm*: 6-13,5; *lev*: 4-9, *sted*: 14 (I Thy-artiklen er antallet af navne på *-sted* fejltalt til seks; men som det fremgår af teksten, er der syv); *by*: 6-4,5; *torp*: 18-36; *andre bostednavne*: 0-9 (nemlig i Øster Hanherred *Aggersborg* og *Brovst*, med artsleddet gammeldansk *wist* »opholdssted«); *andre kulturnavne*: 8-4,5; *naturnavne*: 38-27,5. Tages »jernaldertyperne« (*-inge*, *hēm*, *lev*, *sted*) under èt, bliver forholdet 28-22,5. I »vikingetidstyperne« (*by* og *torp*) taget under et er forholdet 24-40,5. Sognenavnene i Thy har således stærkere repræsentation af naturnavne og jernaldertyper og svagere repræsentation af vikingetidstyper end sognenavnene i Hanherred.

I Thy-artiklen blev der kastet et flygtigt blik på det aldersmæssige forhold mellem sognavnet og de omhandlede bostednavne indenfor sognet. Det viste sig at med få undtagelser er sognavnet ældre end eller jævngammelt med sognets øvrige

bostednavne (for så vidt der er nogen). F.eks. findes der i *torp*-sognene kun jævngamle navnetyper. I 5 af Hanherreds 8 *torp*-sogne optræder derimod navne af ældre typer: *Skerping* og *Øslev* i Kettrup, *Stjerslev* i Gøttrup, *Brøndum* og *Fjerritslev* i Kollerup og (i Øster Hanherred) *Telling* i Lerup og *Janum* i Øster Svenstrup.

Historikeren Svend Aakjær har i »Thy-syssels Bebyggelse og Bostednavne« (se litteraturoversigten i 1999-artiklen) udnyttet stednavnene og deres fordeling som kilde til syslets bebyggelseshistorie. Den hér forenkledede statistik er kun ment som en antydning af nogle navnetypers placering i navnelandskabet.